

<Naam>

<Adres>

Contact

<Contact>

doorkiesnummer

088 178 43 24

kenmerk

<Kenmerk>

pagina

1 van 6

onderwerp Internetconsultatie Besluit van school naar duurzaam werk - Reactie ROC van Twente
datum 14 maart 2025

Geachte heer, mevrouw,

Internetconsultatie Besluit van school naar duurzaam werk - Reactie ROC van Twente

Onderstaande zijn de op- en aanmerkingen m.b.t. het besluit en de regeling van ROC van Twente. Daarnaast onderschrijft ROC van Twente de reactie van de MBO Raad.

Verplichte aanvullende begeleiding

Er wordt expliciet aangegeven dat er voor de BOL niveau 2 verplicht aanvullende begeleiding moet worden geregeld. Hierbij wordt op voorhand geen onderscheid gemaakt in studenten die wel of niet dreigen uit te vallen. De regel is dat er bij BOL niveau 2 sprake zou zijn 'dat deze groep lastiger aan het werk komt'. Daarbij lijkt niet zozeer een risico op uitval als wel de school-werk transitie centraal te staan. Deze verplichting voor specifiek de BOL niveau 2 is om drie redenen af te raden. Uit landelijke cijfers blijkt dat het aantal studenten (met diploma) dat is teruggekeerd naar het onderwijs in het geval van BOL 2 vrij hoog is (na één jaar 18% en na twee jaar 23%). En daar is ook niets mis mee wanneer een vervolgopleiding op een hoger niveau het doel is. Uit onderzoek weten we dat BOL afgestudeerden op niveau 3 zelfs een iets gunstiger startpositie hebben dan afgestudeerden op niveau 4 (Bussink et al., 2023). Tenzij begeleiding daar haaks op staat en deze vooral drukt op duurzaam blijven werken (op hetzelfde niveau). Het is daarnaast af te raden daar uit het verdeelmodel van CBS (i.c. de risico-inschatting VSV) blijkt dat, naast het opleidingsniveau, ook de leerweg en in het bijzonder de BBL een hogere kans op uitval met zich meebrengt.

Een laatste reden is het gegeven dat hoewel BBL niveau 2 opleidingen een kansrijkere startpositie bieden, dit niet iets zegt over de duurzaamheid van die arbeidsmarktpositie, i.c. de baanstabieleit¹. De regeling lijkt mb.t. duurzaamheid van de arbeidsmarktpositie uit te gaan van een periode van één jaar na diplomering als het gaat om het hebben (behouden) van werk. Als het gaat om baanstabieleit weten we dat naast het niveau ook de sectorrichting een rol speelt: "Er zijn duidelijke verschillen in aandeel werkenden na 1 jaar tussen mbo studenten die uit verschillen opleidingssectoren de arbeidsmarkt betreden." (Inspectie van het Onderwijs, 2024"; p. 64). Uit onderzoek weten we daarnaast dat het bijvoorbeeld in de techniek vooral opgeleiden

¹ De baanstabieleit wordt berekend over een periode 5 jaar en 3 maanden vanaf 1 oktober aansluiten op het laatste studiejaar in het onderwijsstelsel. Stabieleit is gemeten aan de hand van een aantal indicatoren (Inspectie van het Onderwijs, 2023).

onderwerp	Internetconsultatie Besluit van school naar duurzaam werk - Reactie ROC van Twente	pagina 2 / 6
datum	14 maart 2025	

op mbo niveau 2 en 3 (38%) zijn die weglekken (Heyma et al., 2022). De redenen voor de overstap naar een niet-technisch beroep zijn voornamelijk interesse, salaris, een betere aansluiting bij kennis en/of vaardigheden én een gebrek aan perspectief of uitdaging in het technische beroep. Redenen waar onderwijsinstellingen weinig tot geen invloed op hebben. Gelet op de tekorten in de techniek is het daarom verstandiger juist deze studenten, in samenwerking met de werkgevers, te ondersteunen door aanvullende begeleiding en duurzaam te binden aan en behouden voor de technieksector.

School-werk transitie(s) en de rol van werkgevers/bedrijfsleven

Met het punt binden aan en behouden voor werk komt de verantwoordelijkheid van werkgevers en bedrijfsleven ter sprake. Werkgevers en bedrijfsleven kunnen het een en ander doen aan hun leer- en werkcultuur. Dat zijn elementen die in veel onderzoek naar voren komen als factoren die bijdragen aan weglek en verloop in verschillende sectoren, waaronder de door tekorten geplaagde techniek en zorg. "Veel van de inspanningen om het aantal technisch afgestudeerden te vergroten zijn vergeefs als een grote groep daarna snel de techniek verlaat voor een niet-technisch beroep in niet-technische sectoren. (Heyma et al., 2022; p. 27)" Die weglek in de techniek is met 38% het groots bij technisch opgeleiden op de mbo niveaus 2 en 3 (Heyma et al., 2022).

Dat wil zeggen dat van werkgevers en bedrijfsleven mag worden verwacht dat ze meer zijn dan een partner in het opleiden van mbo-studenten door bij te dragen aan praktijkleren en leerwerkbanen. Om maatschappelijke opgaven aan te kunnen pakken en effect te creëren m.b.t. de duurzaamheid en daarmee de zekerheid in de loopbaan van mbo studenten, is het nodig dat alle partijen zich bewust zijn van hun verantwoordelijkheden en hun rol in een succesvolle aanpak. In de regeling en het besluit zijn het de partijen uit het publieke domein die de opdracht krijgen en wordt niet duidelijk waar de verantwoordelijkheden van werkgevers en bedrijfsleven liggen.

Aanvullende indicatoren

Duurzame economische zelfstandigheid

Hoewel 'duurzame economische zelfstandigheid' geen expliciete indicator is, is het een onderliggende doelstelling die de richting bepaalt van de inspanningen binnen de "Regeling regionaal programma en doorstroomfunctie 2026-2029" en het "Besluit van school naar duurzaam werk". De focus op het verminderen van het aantal jongeren zonder werk en het verbeteren van de overgang naar de arbeidsmarkt zijn essentiële stappen op weg naar het bevorderen van duurzame economische zelfstandigheid. Het is daarom wenselijk om deze doelstelling wel op te nemen als indicator in de regionale analyse en effectrapportage. Data die t.b.v. de indicator 'economische zelfstandigheid'² die in het verleden door CBS voor het IBO zijn verzameld laten zien dat de indicator 'economische zelfstandigheid' een getrouwer beeld van de inkomenspositie die samenhangt met zelfstandigheid geeft dan de indicator 'werkt 12 uur of meer per week'.

² Situatie waarbij het persoonlijke inkomen uit arbeid of eigen onderneming hoger is dan de bijstandsuitkering voor een alleenstaande (CBS).

onderwerp	Internetconsultatie Besluit van school naar duurzaam werk - Reactie ROC van Twente	pagina 3 / 6
datum	14 maart 2025	

De reden om bij BOL niveau 2 uit te gaan verplichte aanvullende begeleiding lijkt zoals gezegd gelegen in de voor hen 'lastige' school-werk transitie. Onderzoek laat inderdaad zien dat BBL studenten sneller een (substantiële³) baan hebben (Bussink et al., 2024). Toch zijn het vaker afgestudeerden van BOL-opleidingen op niveau 3 en 4 die moeite hebben om in een substantiële baan terecht te komen, zoals Mode en interieurindustrie, Haarverzorging en Dier, Mediatechniek, Mediavormgeving en Ruimtelijke vormgeving (Bussink et al., 2023). En dus niet de afgestudeerden van BOL-opleidingen op niveau 2. Ze zijn daarentegen wel minder kansrijk wat een terugkeer naar het mbo voor een vervolgopleiding op niveau 3 zou verklaren. Het beeld welke opleidingsniveau i.c.m. de leerweg een betere startpositie kent, heeft echter betrekking op een eenmalig peilmoment dat weinig zegt over duurzaamheid van deze transitie, i.c. de successievelijke de baanstabieleit. Veel BBL niveau 2 en 3 gediplomeerden verlaten namelijk vrij snel na deze school-werk transitie de technieksector: de zgn. weggek. Verhoudingsgewijs veel BOL niveau 2 studenten keren daarnaast binnen een of twee jaar weer terug naar het onderwijs. Voor hen zijn de arbeidsmarktkansen nu eenmaal ook minder (Bussink et al., 2024). Daar doet aanvullende begeleiding weinig aan af. Wel lijkt het vooral de doorstroom naar BOL niveau 3 waar mogelijk te bevorderen.

Baanstabieleit

Hoewel baanstabieleit geen expliciete indicator is, is het een onderliggende doelstelling die de richting bepaalt van de inspanningen binnen de "Regeling regionaal programma en doorstroompuntfunctie 2026-2029" en het "Besluit van school naar duurzaam werk". Zo stelt de regeling dat de het vinden én behouden werk gedurende één jaar na diplomering de maat is voor succesvolle begeleiding door de onderwijsinstelling. Baanstabieleit verschilt binnen opleidingsniveaus in het mbo en hangt daarnaast sterk samen met de sectorrichting. Naast verschillen in baanstabieleit tussen opleidingsniveaus zijn er ook duidelijk verschillen binnen opleidingsniveaus. Onderzoek laat zien dat binnen eenzelfde onderwijsniveau groepen studenten van verschillende opleidingsrichtingen sterk variëren in het gemiddeld aantal banen en duur in loondienst (Inspectie van het Onderwijs, 2023). Dit is aanleiding om het aspect 'behoudt van werk' gedurende het eerste jaar na diplomering terughoudend te gebruiken als aanleiding voor overdracht naar de gemeente. Meerdere banen op de lagere opleidingsniveaus in een kort tijdsbestek afgewisseld met korte perioden van werkloosheid vormen praktisch een patroon. Zo'n patroon valt niet eenvoudig te doorbreken door als onderwijsinstelling contact te onderhouden gedurende een periode van twaalf maanden. De vraag hoe vaak en in welke vorm dat contact moet plaatsvinden en hoe de kwaliteit van dat contact bijdraagt aan de begeleiding is op voorhand niet te beantwoorden. De vraag is tevens hoe om te gaan met een casus waarbij een student de laatste maand voorafgaand aan de periode van één jaar werkloos is maar de voorafgaande periode achtereenvolgens twee banen heeft gehad.

instellingsbeleid voor studenten op niveau 3 en 4

Bij de totstandkoming van dit beleid ligt de verantwoordelijkheid bij de instelling. Tevens wordt gewezen op de mogelijkheid van differentiatie binnen de instelling, d.w.z. dat verschillen tussen

³ Baan in loondienst bij een in Nederland gevestigd bedrijf van minimaal drie dagen per week en een salaris van minimaal 110, 120 en 130 procent van het wettelijke minimum(jeugd)loon (wm(j))l voor respectievelijk niveau 2, 3 en 4 (SEO).

onderwerp	Internetconsultatie Besluit van school naar duurzaam werk - Reactie ROC van Twente	pagina 4 / 6
datum	14 maart 2025	

opleidingen, onderwijsniveau en leerweg een rol spelen. Daarmee ligt de verantwoordelijkheid ook lager in de instelling. Of er bij die differentiatie verantwoorde keuzes gemaakt kunnen worden op basis van factoren als 'onderwijsniveau' en 'leerweg' of 'kenmerken van de arbeidsmarkt' of de 'economische situatie' is de vraag.

Het verdeelmodel van CBS (de risico-inschatting) laat bijvoorbeeld zien dat er bij de BBL een groter risico op uitval is dan bij de BOL. Dit gecombineerd met de grotere kans op uitval op niveau 2 (volgens hetzelfde CBS verdeelmodel) zou aanleiding moeten zijn om bij de BBL niveau 2 aanvullende begeleiding aan te bieden. De regeling hanteert echter in het geval van BOL niveau 2 een andere logica die niet met het risico op uitval samenhangt maar met de eventueel 'lastige' school – werk transitie.

Bovendien lijkt differentiatie binnen het instellingsbeleid op basis van onderwijsgerelateerde kenmerken (zoals niveau en leerweg) haaks te staan op de voorwaarden waaronder een student een beroep kan doen op aanvullende begeleiding. Bij die voorwaarden is ook sprake persoonsgerelateerde kenmerken, zoals een handicap, taalprobleem of de thuissituatie. Met andere woorden, bij een differentiatie op basis van onderwijsgerelateerde kenmerken lijkt ook uitgegaan te worden van de transitie school-werk en niet van het risico op uitval. Dat is bijzonder daar de instelling de meeste invloed kan uitoefenen op het risico op uitval in mindere mate op de school-werk transitie. Voor dat laatste is ook medewerking van werkgevers en bedrijfsleven een vereiste. Maar daarover worden in de regeling geen uitspraken gedaan.

Door de mogelijkheid van differentiatie binnen het instellingsbeleid, is tenslotte niet voor iedere student op voorhand al sprake van dossiervorming die vooruitloopt op een mogelijk in te vullen overgangsdokument. Wanneer studenten echter binnen de instelling switchen kan deze situatie van de ene op de ander dag veranderen. Hierdoor kunnen ongewenste achterstanden of problemen ten aanzien van dossiervorming ontstaan.

Het overgangsdokument en dossiervorming

Er wordt m.b.t. het overgangsdokument gesproken over verplichte persoonsgebonden onderdelen i.c. de schoolcarrière, waaronder behaalde diploma's, stages en bijbanen. Tevens wordt aangegeven dat dit document bedoeld is voor de gemeente. Niet voor alle jongeren is er uiteindelijk sprake van een overdracht naar de gemeente. Dat wil zeggen dat niet voor alle jongeren het verzamelen van informatie over de schoolcarrière, diploma's en bijbanen nodig is. Gelet op deze doelbinding ontstaat er een just-in-case scenario waarbij het voor alle jongeren nodig is die informatie te verzamelen. Deze informatie pas op een later moment just-in-time verzamelen voor een deel van de doelgroep levert ongetwijfeld problemen op. Daar komt bij dat jongeren tenslotte zelf toestemming moeten geven voor het delen van deze informatie. Nu stelt de regeling dat zich de noodzaak van het overnemen van de regie door de gemeente minimaal in de periode van één jaar na diplomering kan voordoen mits de student geen werk vindt én behoudt binnen één jaar na diplomering. Ook hier dient zich het probleem aan dat pas op een vrij laat moment sprake kan zijn van het just-in-time moeten invullen van een overgangsdokument. Er kan niet anders geconcludeerd worden dat het voor mbo-instellingen verstandig is op dag één met dossiervorming te beginnen waarbij ook informatie over de schoolcarrière, diploma's en bijbanen wordt verzameld. Dat komt er in de praktijk op neer dat ongeacht hoe het proces van dossiervorming wordt ingericht, ongetwijfeld veel informatie wordt verzameld die uiteindelijk niet gebruikt gaat worden. In het kader van AVG is hier het aspect proportionaliteit in het geding.

onderwerp Internetconsultatie Besluit van school naar duurzaam werk - Reactie pagina
ROC van Twente 5 / 6

datum 14 maart 2025

NB. Het advies van Raad van State gaat wel in op de verzameling en verwerking van persoonsgegevens door het Doorstroompunt maar niet op de verzameling, verwerking en uitwisseling van persoonsgegevens door de onderwijsinstellingen.

De vraag ten aanzien van dossiervorming t.b.v. het overgangsdokument is vervolgens drieledig:

- Wanneer, voor wie en over wie wordt met de verzameling van gegevens begonnen?
- Hoe en door wie worden deze gegevens verzameld?
- Hoe is of wordt geregeld dat deze gegevens op een veilige manier mogen worden uitgewisseld tussen de instelling en de gemeente?

Signalen in de keten

Bij de uitvoering wordt o.a. gewezen op de signaalfunctie van de docent of begeleider. Dat is enerzijds een functie die het nodige aan kennis bij een docent of begeleider veronderstelt. Daarnaast is de verantwoordelijkheid groot en de kans op een verantwoorde beslissing klein. Tevens wordt hierbij voorbijgegaan aan signalen die op basis van overdracht in de onderwijsketen een rol kunnen spelen.

Het aspect van signalen in de onderwijsketen is een volgende bezwaar. De informatie die onderdeel uitmaakt van het overgangsdokument is niet alleen interessant voor de gemeente maar ook voor instellingen in de onderwijsketen. Gelet op de doelbinding is het echter niet toegestaan om er gebruik van te maken. Bijvoorbeeld om vroegtijdig te kunnen signaleren of een student in aanmerking komt voor aanvullende begeleiding gelet op de schoolloopbaan (de schoolcarrière). Zo laat de risico-inschatting van het CBS onder andere zien dat de vooropleiding ('onderwijssoort') en evt. vertraging in de schoolloopbaan onderwijsgerelateerde kenmerken zijn die het risico op uitval in het VO mede bepalen. Door de mogelijkheid te creëren deze informatie ook voor de onderwijsinstelling toegankelijk te maken, worden de druk en verantwoordelijkheid ook weggehaald bij individuele docenten/begeleiders. Hierdoor kan ook de kwaliteit van de besluitvorming over en de invulling van die aanvullende begeleiding toenemen.

ROC van Twente

Bronnen

Bussink, H., Ven, K. van der, & Klinker, I. (2023). *Studie & werk MBO: De arbeidsmarktpositie van MBO-afgestudeerden: rapport* (Rapport Nos. 2023-67; Studie & werk MBO). Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek.

Heyma, A., van Kesteren, J., Bakens, J., Gerards, R., Klinker, I., & Graus, E. (2022). *Arbeidsmarktkrapte technici: Ontwikkelingen, verklaringen en handelingsperspectieven*. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek.

Inspectie van het Onderwijs. (2023). *Technisch rapport cohorten en aansluiting arbeidsmarkt* (De staat van het onderwijs 2023) [Technisch rapport]. Inspectie van het Onderwijs.

onderwerp Internetconsultatie Besluit van school naar duurzaam werk - Reactie **pagina**
ROC van Twente 6 / 6
datum 14 maart 2025

Met vriendelijke groet,

Paulo Moekotte
Senior beleidsadviseur